

Merkwaardige feiten en
gebeurtenissen in de
geschiedenis van
SPANJE

Merkwaardige feiten en
gebeurtenissen in de
geschiedenis van
SPANJE

Hugo Renaerts

Inleiding

Zoals ieder land heeft Spanje in de loop van zijn geschiedenis vele bijzondere momenten gekend, momenten waarop die geschiedenis helemaal anders had kunnen lopen. Het winnen of verliezen van een veldslag of van een oorlog was heel dikwijls beslissend om de toekomst van een land een heel andere wending te geven. Beslissingen van een koning of van een regering hadden het land een heel andere weg kunnen laten inslaan.

De machtsstrijd tussen twee koninkrijken heeft de hele wereld-geschiedenis beïnvloed, ook die van bijna alle landen. Wie die strijd won was beslissend voor een korte of lange periode in de geschiedenis van een land. Koninklijke huwelijken hebben ook al veel invloed gehad op die evolutie. Wij leren in de geschiedenisboeken hoe dat allemaal verlopen is en we staan er nooit bij stil dat het allemaal helemaal anders had kunnen aflopen.

In een zo groot land als Spanje hebben die gebeurtenissen zich opgestapeld, niet alleen in het verre verleden, maar zelfs nog op het einde van vorige eeuw, toen de staatsgreep van 1981 een heel ander gevolg zou kunnen gehad hebben en dat gevolg besliste de toenmalige koning Juan Carlos I.

Spanje heeft vele culturen gekend. De oorspronkelijke bewoners, de Iberiërs, werden opgevolgd door Feniciërs, Grieken, Carthagers, Romeinen, Germaanse volksstammen, Kelten, Visigoten, Byzantijnen en natuurlijk de moren, die de grootste omwenteling teweeg brachten en dat op ieder gebied, zowel militair, architecturaal, landbouwkundig, cultureel...

Al die vreemde volkeren hebben invloed gehad op de ontwikkeling van Spanje en die zou anders kunnen geweest zijn als...

Als Pelayo geen opstandeling was geweest tegen de Arabische overheersing zou de 'Reconquista' waarschijnlijk veel later op gang zijn gekomen.

Als Roderick geen hulp had ingeroepen bij de berbers van Noord-Afrika zouden de islamieten misschien nooit in Europa zijn geland.

Als Hannibal zijn tijd niet had verloren met de belegering van Sagunto zou Spanje een tijd geregeerd zijn door Carthagers in plaats van Romeinen.

Als de rechtse partijen in 1936 de verkiezingen hadden gewonnen, was misschien nooit de Burgeroorlog uitgebroken.

Als Fernando en Isabel niet getrouwd waren, was Spanje misschien nooit één land geworden.

Als Cervantes bij de slag van Lepanto was gesneuveld zou hij nooit Don Quijote hebben geschreven.

Als Kastilië en Aragón niet samen aan de Reconquista waren begonnen, zou er in Spanje maar één taal worden gesproken.

Als een Spaanse kardinaal niet tot paus was gekozen, zouden we nooit van de familie Borgia hebben gehoord.

Als het Amerikaanse schip Maine niet tot zinken was gebracht zou Spanje zijn overzeese kolonies niet zo snel hebben afgestaan.

Als de Hollandse en Engelse vloot niet samen hadden gewerkt, zou Gibraltar nu gewoon bij Spanje behoren.

Als... als... als...

De geschiedenis wordt heel vaak bepaald door een bepaald feit in een bepaald jaar tussen bepaalde autoriteiten. De meest in het oog springende van deze feiten zullen we in dit boek terugvinden.

Het is aan een merkwaardige samenloop van omstandigheden te danken dat het boek 'Don Quijote' door Cervantes geschreven werd.

De scheiding tussen Valenciaans en Kastiliaans

Het Valenciaans is de officiële taal van de Comunidad Valenciana, wordt hier en daar beweerd. Officieel is dat niet, want zowel het Valenciaans als het Kastiliaans (castellano, wat de buitenlanders Spaans noemen) zijn gelijkwaardige talen in de regio, zoals voorzien in de Spaanse Grondwet. Bovendien zijn er grote delen van de Comunidad Valenciana waar nooit Valenciaans werd gesproken, zoals het binnenland van de provincies Castellón en Valencia en een deel van het binnenland van de provincie Alicante, en het zuiden van de provincie Alicante.

Een paradox vinden we in twee buursteden, die door hun expansie samengroeiden tot één grote stad en nu genoemd worden als Elda-Petrer. Maar in Elda spreekt men Kastiliaans en in Petrer Valenciaans. Het had ook omgekeerd kunnen zijn, afhankelijk van wie het gebied veroverde op de moren en van latere verdragen.

Belangrijk in dat opzicht was de oorlog tussen de twee Pedro's, die woedde van 1356 tot 1369. Het gaat om Pedro I van Kastilië en Pedro IV van Aragón.

Die oorlog woedde niet constant, maar werd regelmatig onderbroken door verdragen en het schenden daarvan door een van de twee partijen.

Het conflict tussen Kastilië en Aragón staat in Spanje bekend als de 'Guerra de los dos Pedros' en de aanleiding was een aanval van Catalanen op schepen die goederen uit Genua vervoerden. Het eigenlijke motief lag echter in de onevenwichtige machtsverdeling op het Iberisch Schiereiland en de belangen van Aragón in Murcia.

In 1357 veroverden de Kastilianen de stad Tarazona. In 1359 rukten de Aragonese troepen op tot Medinaceli, gelegen ongeveer 150 km ten noordoosten van Madrid. In 1360 werd Tarazona door Pedro IV heroverd en in mei 1360 werd de Vrede van Terrer gesloten. Alle veroverde gebieden werden teruggegeven en de twee Pedro's sloten een verdrag.

Pedro I van Kastilië hervatte echter de vijandelijkheden in 1362, gesteund door Portugal, Navarra en Granada. Calatayud viel eind augustus, in 1363 werd Tarazona veroverd, Zaragoza werd bedreigd en verder naar het zuiden werden ook Teruel, Segorbe en Muviedro bedreigd.

In 1363 werd een nieuw verdrag getekend, het verdrag van Murviedro, waarbij Aragón gebieden moest afstaan aan Kastilië. Alicante, Elche en andere steden in het zuiden werden aan het eind van 1363 veroverd en het grootste deel van Valencia kwam onder Kastilië te vallen.

En zo ging het maar verder...

Het begin van dit alles was de Reconquista, de herovering van de gebieden die door de moren werden bezet. Die Reconquista kwam van twee kanten: de Kastilianen rukten op langs het binnenland, de Aragonezen langs de kust en beetje bij beetje werden gebieden op de moren veroverd.

Wat diende te gebeuren, gebeurde ten slotte: de twee legers kwamen tegen elkaar te staan. De herovering op de moren was ten einde. Tenminste voor een deel van Spanje.

Maar nu men niet meer tegen de moren vocht, begon men onderling te discussiëren over het bezit van de veroverde gebieden en de twee Pedro's trachtten zoveel mogelijk land voor zich te winnen. Daarbij aarzelden ze niet om elkaar met hun legers te lijf te gaan en gingen bepaalde gebieden van Aragón over naar Kastilië en omgekeerd. Maar die gebieden werden ook herbevolkt door landgenoten, want Spanje bestond toen nog niet als één land. Dat waren twee landen: Kastilië en Aragón.

En wat gebeurde in de veroverde gebieden waar landgenoten zich kwamen vestigen? Die brachten hun taal mee. In Kastilië sprak met Kastiliaans en in Aragón Catalaans.

Die twee talen werden dus geïmporteerd in de veroverde gebieden en zijn daar tot op heden blijven bestaan.

De oorlog tussen de twee Pedro's zou echter geen overwinnaar kennen en de gebieden bleven verdeeld en dus ook de daar gesproken taal. Pas in 1492 zou door het huwelijk van Fernando II van Aragón en Isabella I van Kastilië, bekend als het Katholieke Koningspaar, de 'Reyes Católicos', Spanje één groot land worden, wat de taalkwestie niet kon oplossen, al won het Kastiliaans steeds meer veld.

Het Kastiliaans, in de overzeese gebieden en in de rest van Europa bekend als het Spaans, is de landstaal. In de Grondwet is voorzien dat bepaalde deelgebieden hun eigen taal mogen spreken en onderwijzen, zoals het Catalaans en het Baskisch, maar dat iedereen het recht heeft om geïnformeerd te worden in 'de taal van het land' en dat is dus het Kastilaans, het 'Spaans'.

Tegen deze benoeming als taal hebben de autonomieën wel hun beklag gemaakt, want ook de streektalen zijn volgens hen Spaanse talen. Het gaat om in totaal vijf officiële talen: Spaans, Catalaans, Baskisch, Galicisch en Aranees en twee niet-officiële talen, namelijk Asturisch en Aragonees. Officieel wordt het Valenciaans als een dialect van het Catalaans beschouwd, al probeert men al vele jaren om het Valenciaans als een eigen taal te erkennen.

De laatste jaren zijn vooral in het zuiden van de provincie Alicante sterke protesten op gang gekomen tegen het verplicht onderwijzen van het Valenciaans op de scholen, omdat men hier – terecht? – meent dat deze taal in de genoemde streek geen enkel nut heeft voor hogere studeis of nationale/ internationale contacten.

Don Quijote stierf bijna in Lepanto

Don Quijote de la Mancha, het bekendste en meest vertaalde boek ter wereld na de Bijbel, is natuurlijk – dat weten we allemaal – van Cervantes. Maar het scheelde maar weinig of dat boek was er nooit gekomen.

Miguel de Cervantes Saavedra (Alcalá de Henares, 29 september 1547 – Madrid, 22 april 1616) is een van de belangrijkste roman- en toneelschrijvers uit de Spaanse literatuur. Hij schreef een twintigtal toneelwerken, maar is vooral bekend geworden door zijn boek 'El ingenioso hidalgo Don Quixote de la Mancha'. Het scheelde echter enkele keren niet veel of Don Quijote zou nooit het levenslicht hebben gezien en de mensheid zou verstoken zijn gebleven van de beroemdste roman ter wereld.

Cervantes werd geboren in Alcalá de Henares, een universiteitsstad dicht bij Madrid. In 1566 vestigde het gezin zich in Madrid. Hoewel ze nabij de universiteit woonden volgde Cervantes nooit een universitaire opleiding.

Hoewel hij katholiek was, maakte zijn deels joodse afkomst dat hij het niet makkelijk had in het Spanje van de strenge contrareformatie. In 1569 verliet hij Spanje en trad hij in dienst van Giulio Acquaviva, die in 1570 kardinaal werd, en trok naar Italië. Daar publiceerde Cervantes enkele elegieën, maar hij voelde zich meer aangetrokken door het avontuur en lijfde zich in bij het leger.

De slag bij Lepanto

Als soldaat van de Spaanse 'tercios' trok hij door Italië en vocht hij tegen de Ottomanen in de Slag bij Lepanto, die plaats vond op 7 oktober 1571. De Slag bij Lepanto was een zeeslag tussen de christelijke Heilige Liga en het islamitische Ottomaanse Rijk over de beheersing van het oostelijke Middellandse Zeegebied. Het was een van de grootste zeeslagen uit de wereldgeschiedenis en ook de laatste grote zeeslag waar gebruik werd gemaakt van galeischepen. Hij vond plaats in de buurt van Lepanto, de vroegere Italiaanse naam van de Griekse havenstad Návpatkos, aan de nauwe ingang van de Golf van Korintië.

Het scheelde niet veel of de avontuurlijke Cervantes vond daar de dood. Een vijandelijke kogel trof hem in de linkerhand in plaats van in de borst of de buik. Die hand bleef verlamd voor de rest van zijn leven en vanaf toen kreeg hij de bijnaam 'El manco de Lepanto' (de gebrekkige van Lepanto).

Hij werd zes maanden lang verzorgd in een ziekenhuis in Messina, maar daarna deed zijn avontuurlijke geest hem weer in actieve dienst gaan.

In 1575 was hij aan boord van een galei, op weg naar Barcelona, om zijn verlof door te brengen, maar die galei werd gekaapt door Barbarijse zeerovers uit Algiers en hij werd gevangen gezet in Noord-Afrika. Dat was een normaal verschijnsel.

De piraten selecteerden hun gevangenen. De armsten werden als slaven verkocht en voor de rijkere vroeg men een losgeld.

Vijf jaar lang zou Cervantes daar gevangen zitten, maar stilzitten deed hij niet, want vier keer probeerde hij te ontsnappen. Vier keer werd hij opnieuw gegrepen en net toen men er over dacht om hem ook als slaaf te verkopen, kwam het losgeld, dat door zijn ouders was betaald. Het was de tweede keer op het kantje af, dat Don Quijote gered werd. Toen hij terug in Spanje was terecht gekomen, huwde hij in 1584 met Catalina de Salazar y Palacios en publiceerde in 1585 'La Galatea'. Verder was hij actief als handelaar en belastingambtenaar.

Een derde keer zou het lot Don Quijote welgezind zijn. Wegens wanbetalingen zat Cervantes in 1597 in de gevangenis in Sevilla. Het was daar dat hij uit verveling begon met het schrijven van zijn wereldberoemd boek. Omdat hij zich daar toch maar zat te vervelen, werd het een heel lang verhaal. Hij was vijftig jaar toen hij begon met het schrijven van het boek Don Quijote.

In 1605 publiceerde hij het eerste deel: 'El Ingenioso Hidalgo Don Quixote de la Mancha'.

De vernuftige edelman Don Quijote van La Mancha was al meteen na het verschijnen een groot succes, omdat het de eerste roman was waarin de draak werd gestoken met het klassieke epos.

De hoofdpersoon, Don Quijote is een oude, maar idealistische dwaas die, geholpen door zijn knecht Sancho Panza, ten strijde trekt tegen allerlei (vermeend) onrecht.

In 1613 publiceerde Cervantes nog een collectie van twaalf korte verhalen. Het tweede deel van Don Quijote verscheen pas tien jaar later, in 1615. Rijk werd Cervantes niet met zijn werk, want in 1616 stierf hij in Madrid in armoede,

De invloed van Cervantes op het Spaans en het Frans was zo groot dat de Spaanse taal in beide landen 'de Taal van Cervantes' wordt genoemd. De Spaanse euromunten van 10, 20 en 50 cent tonen zijn beeltenis.

Vier eeuwen lang was onbekend waar Cervantes begraven lag. Begin 2015 zijn de stoffelijke resten van de schrijver gevonden onder het klooster van de Ongeschoeide Trinitariërs, in het centrum van Madrid. Op 11 juni 2015 is hij herbegraven in de Sint Ildefonsokerk van dit klooster.

Drie maal scheelde het dus geen haar of Don Quijote was er nooit gekomen.

Een vuistslag maakte van een 'dandy' een struikrover

Op 16 november 1837 maakte de wurgplaa! een einde aan het leven van de meest beruchte struikrover van Madrid uit de negentiende eeuw. Luis Candelas Cajigal werd tot de doodstraf veroordeeld en gewurgd op 32-jarige leeftijd op een schavot dicht bij de haven van Toledo. Zijn laatste woorden waren "ik heb als man gezondigd, maar nooit hebben mijn handen zich met bloed besmeurd. Vaarwel mijn vaderland. Wees gelukkig."

Luis Candelas werd in 1804 geboren in Madrid als derde zoon van welgestelde ouders, die hem naar de school San Isidro stuurden. Hij was een goede leerling, maar had als adolescent al een agressief karakter. Op school werd hij vaak gestraft om met anderen te vechten, maar men tolereerde veel, omdat men in een veelbelovende toekomst voor hem geloofde,

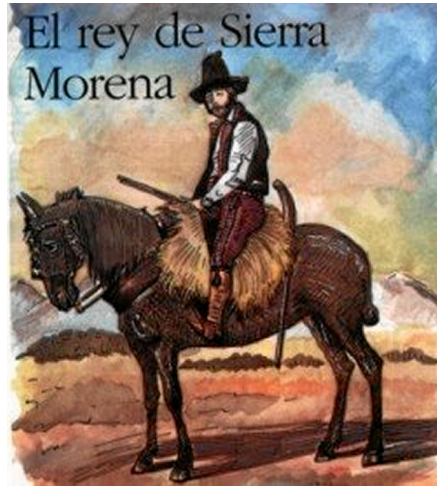
Dat zou echter veranderen in zijn laatste studiejaar, toen hij van een pater een vuistslag kreeg en hij hem er twee terug bezorgde. Hij werd meteen van school gestuurd.

Luis bleef echter verder studeren en las vele boeken. Hij hield er ook van om zich modieus te kleden en gedroeg zich steeds als een heer. Hij werd een soort Don Juan en veroverde de harten van enkele vrouwen om zo op hun kosten te kunnen leven.

Bij de dood van zijn vader opende hij een boekwinkel in Madrid, maar dat floreerde niet en hij kwam in financiële moeilijkheden. Hij stal twee paarden en een muilezel om die te verkopen, maar werd betrapt en tot zes jaar cel veroordeeld. Hij ontsnapte echter bij zijn overbrenging en koos de enige mogelijkheid die hem nog bleef: hij werd struikrover, maar ook een inbreker.

In die tijd floreerde de struikroverij in bijna heel Spanje, wat de aanleiding zou zijn voor het oprichten van de Guardia Civil, maar dat is een ander hoofdstuk. Legendarische struikrovers als José María 'El Tempranillo', Juan Caballero en José Luis Permana beheersten de landwegen.

Al snel werd hij bekend als 'el espadista', omdat hij om sloten te forceren, een dagge gebruikte. Hij bereidde zijn slagen altijd goed voor en werd een meester-inbreker. Zelfs de tralies van de gevangnissen konden hem niet weerhouden, want tot zes keer toe kon hij uit zijn cel ontsnappen.

Nooit heeft hij iemand gedood en nooit gebruikte hij geweld. In één van zijn 'bezoeken' aan de gevangenis hielp hij de politicus Salustiano de Olózaga ontsnappen en die stelde hem voor om zich altijd kenbaar te maken. Als eerste vermomming droeg Luis een zwarte mantel met zijn eigen symbolen.

Desondanks was hij bij de bevolking populair en werd beschouwd als een soort Robin Hood. Er werd zelfs een lied over hem gemaakt en de vrouwen zongen dat ze hun deur de hele nacht open lieten om Luis Candelas uit te nodigen. 'Heel Madrid wil hem vangen, ik wil hem beminnen'.

Daarna gebruikte hij meer dan 200 verschillende vermommingen. Maar hij werd steeds driester en dat zou hem ten slotte fataal worden. Eerst overviel hij de diligence van de Franse ambassadeur in Torrelodones en nam hem alle geld en juwelen af, maar bovendien ook nog staatsdocumenten.

En daarna brak hij in bij het huis van de modiste van koningin-regentes María Cristina de Borbón-Dos Sicilias, de moeder van de toekomstige koningin Isabel II.

Die twee overvallen zetten alle ordediensten uit de buurt in beweging. Luis Candelas was plotseling de meest gezochte rover van het hele gewest en uitgebreide zoekacties werden op touw gezet om hem te vangen.

Het werd hem te heet onder de voeten en hij besloot om met zijn laatste aanwinst, Clara, naar Engeland te vluchten, maar in Gijón weigerde ze om hem nog verder te vergezellen.

Daarom keerden ze terug naar Madrid. Ze overnachtten in een herberg op de hoek van de calle Real en de huidige calle Luis Candelas, naar hem genoemd. Maar hij werd verraden en op 18 juli 1837 aangehouden. Hij werd beschuldigd van veertig diefstallen en de rechter veroordeelde hem tot de doodstraf.

Hij wendde zich tot de regentes om clementie, maar kreeg die niet. Hij was waarschijnlijk de enige die tot de dood werd veroordeeld zonder iemand te hebben vermoord.

Dit unieke feit zorgde voor veel opwinding onder de bevolking, want ondanks zijn jonge leeftijd was Luis Candelas een legende geworden.

In een liedjestekst van de Sevillaanse dichter Rafael de León, wordt hij beschreven als een soort held. Nu nog leeft Luis Candelas verder in Madrid. Niet alleen heeft hij er een straatnaam, maar in de calle Cuchilleros is een restaurant waar alles uit die tijd werd nagemaakt en waar in zijn 'glorietijd' Luis Candelas zich af en toe verschool.

De uitbreiding van de struikroverij in Spanje was de oorzaak van het oprichten van de Guardia Civil. Maar daarover in een ander artikel.

Een koning op z'n kop

Het is heel normaal om in de grote musea allerlei portretten van de Spaanse koningen, koninginnen, prinsen, admiraals, generaals of andere belangrijke personen aan te treffen.

Toen de afgetreden koning Juan Carlos I Spanje vrijwillig verliet omdat hij in relatie werd gebracht met fraude, kwamen er uiteraard een massa reacties, zowel van de zijde van de koningsgezinden als van de zijde van de tegenstanders en dus van de voorstanders van een republiek.

Een van de meest opmerkelijke reacties kwam op de nu zo populaire sociale netten en wel op een tweet van de partij Izquierda Unida (Verenigd Links), die op hun pagina een portret afdrukten van koning Felipe VI, de zoon van de afgetreden koning, maar ondersteboven. Het was te bekijken op de hashtag van #RepublicaYa. Daarop replekeerde Santiago Abascal met de portretten van Alberto Garzón, leider van IU en minister Pablo Iglesias en premier Pedro Sánchez eveneens op hun kop te zetten.

Een mini-oorlog van politieke marketing die niet origineel was, want de laatste jaren waren er wel meer portretten ondersteboven verschenen van de afgetreden koning, zowel op de sociale netten en in enkele gemeentehuizen in Catalonië of Valencia, de twee grootste republikeinse haarden in Spanje.

Maar echt origineel was het allemaal niet, want het heeft een historische achtergrond, want in Xàtiva, in de provincie Valencia, hangt al eeuwen het portret van koning Felipe V, de eerste koning van het huis van Borbón, ondersteboven als wraak omdat deze de stad in as liet leggen.

Daar hangt hij, opgehangen aan de voeten. De tragische feiten die hiertoe de aanleiding waren, was de Successieoorlog die moest beslissen over de troonopvolging in Spanje.

In 1707, na de troepen van het huis van Oostenrijk te hebben overwonnen in de slag bij Almansa, begaf het leger dat het huis van Borbón steunde zich onder leiding van de markies van Asfeld naar Xàtiva, dat niet zo ver daar vandaan lag.

De nieuwe gouverneur van de stad gaf bevel om zich te verdedigen en dreigde met de doodstraf aan iedereen die zich aan de zijde zou scharen van Felipe D'Anjou. Dat zou voor de stad en de inwoners ernstige gevolgen hebben. Tenslotte zou Spanje geregeerd worden door de dynastie van Borbón, zoals nog steeds.

Ondanks een hevig verzet van enkele weken kon het Franse leger een bres openen in de verdedigingsmuren en begon de verovering.

De inwoners gaven zich echter nog niet zo snel gewonnen en de veroveraars beantwoordden die felle tegenstand met het vermoorden van een groot aantal inwoners.

Van een stad van 12.000 inwoners bleven er het daaropvolgende jaar nog 400 over.

Maar het was koning Felipe V zelf die bevel gaf om de stad in brand te steken.

Volgens de kroniekschrijver uit die tijd, Isidro Planes 'deed het gerucht de ronde dat de koning bevel had gegeven om ieder huis en de kerken in brand te steken en niets heel te laten aan deze stad'.

De brand woedde dagen lang en het was een echte Apocalyps. Daarmee waren de inwoners nog niet aan het einde van hun lijden, want de heropgebouwde stad diende de naam 'Colonia Nueva de San Felipe V' te heten.

Datzelfde jaar ondertekende de koning het elimineren van alle vrijheden van het koninkrijk Valencia en het invoeren van een nieuw gerechtelijk en politiek stelsel in het Kastiliaans.

Enkele jaren later werd het portret van de koning, geschilderd door Josep Amorós, in de raadzaal gehangen.

In het midden van de twintigste eeuw, meer dan waarschijnlijk in 1957 volgens de historicus Germán Ramírez Aledón, besloot de conservator van het oude gemeentelijke museum, Carlos Sarthou, het portret ondersteboven te hangen als symbolische wraak voor wat in 1707 was gebeurd.